

DĖL SJ „VILNIAUS MIESTO BŪSTAS“ VEIKLOS SRIČIŲ KORUPCIJOS PASIREIŠKIMO TIKIMYBĖS NUSTATYMO

Vilniaus miesto savivaldybės mero 2021-08-31 potvarkiu Nr. 22-185/21 SJ „Vilniaus miesto būstas“ (toliau – Įmonė) pavesta pateikti korupcijos pasireiškimo jos vykdomoje veikloje tikimybės nustatymo išvadą.

Įmonė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymu ir Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-10-08 nutarimu Nr. 1601 „Dėl Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ atliko korupcijos pasireiškimo tikimybės ir veiklos srities, t. y. teisės į socialinio būsto nuomą patvirtinimo, kurioje egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė, nustatymą ir vertinimą Įmonėje.

Pasirenkant aukščiau nurodytą sritį, buvo atsižvelgta į Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 6 straipsnio 4 dalyje nurodytus kriterijus ir padaryta prielaida, kad analizuojama veikla visiškai ar iš dalies atitinka 4 punkte nustatytus kriterijus: pagrindinės funkcijos yra kontrolės ar priežiūros vykdymas (2 p.); veikla yra susijusi su leidimų, nuolaidų, lengvatų ir kitokių papildomų teisių suteikimu ar apribojimu (4 p.). Pažymėtina, kad šios Įmonės veiklos srities aktualumą tiriant, ar egzistuoja korupcijos pasireiškimo tikimybė lėmė ir tai, kad Vilniaus mieste socialinio būsto poreikis nuolat auga.

Analizuojamas laikotarpis – nuo 2020-01-01 iki 2021-09-30.

Analizės ir vertinimo tikslas – nustatyti ir korupciniu požiūriu įvertinti veiklos sritį, t. y. teisės į socialinio būsto nuomą patvirtinimą asmenims ir šeimoms, besinuojantiems socialinį būstą, veikiančius išorinius, vidinius ar individualius rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidas atsirasti korupcijai, įvertinti korupcijos pasireiškimo tikimybę, nustatyti prielaidas korupcijai šioje srityje pasireikšti bei pateikti siūlymus dėl procesų tobulinimo.

Teisinis reglamentavimas

Paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti teikimo asmenims ir šeimoms principus, finansavimo šaltinius, formas, paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti gaunančių asmenų teises ir pareigas, taip pat socialinio būsto ir savivaldybės būsto nuomos bei savivaldybės būsto pardavimo sąlygas ir tvarką nustato Lietuvos Respublikos paramos būstui įsigyti ar išsinuomoti įstatymas (toliau – Įstatymas). Pagal Įstatymo 2 straipsnio 10 dalį, socialinis būstas – savivaldybei nuosavybės teise priklausantis ar iš fizinių ar juridinių asmenų išsinuomotas būstas, įtrauktas į savivaldybės tarybos ar jos įgaliotos savivaldybės administracijos patvirtintą savivaldybės socialinio būsto fondo sąrašą, kuris yra savivaldybės būsto fondo sąrašo dalis. Remiantis Įstatymo 6 straipsnio 2 dalies 1 punktu, viena iš paramos būstui išsinuomoti formų – socialinio būsto nuoma. Įstatymo 4 straipsnio 5 dalies 1 punkte įtvirtinta nuostata, kad Savivaldybės vykdomoji institucija nustato, ar asmenys ir šeimos turi teisę į paramą būstui įsigyti ar išsinuomoti. Teisę į socialinio būsto nuomą turi asmenys ir šeimos, atitinkantys visus Įstatymo 9 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus (Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka deklaravo turtą ir gautas pajamas; deklaravęs turto vertę ir pajamas, kurios, vadovaujantis Piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams įstatymo 17 straipsniu, įskaitomos į asmens ar šeimos gaunamas pajamas, neviršija šio įstatymo 11 straipsnio 3 dalyje nustatytų pajamų ir turto dydžių; neturi Lietuvos Respublikos teritorijoje nuosavybės teise būsto arba nuosavybės teise turimas būstas, Nekilnojamojo turto kadastro duomenimis, yra fiziškai nusidėvėjęs daugiau kaip 60 procentų, arba nuosavybės teise turimo būsto naudingasis plotas, tenkantis vienam asmeniui ar šeimos nariui, yra mažesnis kaip 10 kvadratinių metrų arba mažesnis kaip 14 kvadratinių metrų, jeigu šeimoje yra neįgalusis arba asmuo, sergantis sunkia lėtinės ligos, įrašytos į Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintą sąrašą, forma). Remiantis Įstatymo 11 straipsnio 4-6 dalimis, nustatant asmenų ir šeimų teisę į paramą išsinuomoti, skaičiuojamos asmenų ir šeimų grynosios pajamos, gautos iš bendros gautų pajamų sumos atskaičius gyventojų pajamų mokestį, valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokas. Asmenų ir šeimų pajamos, gautos pagal individualios veiklos vykdymo pažymą, skaičiuojamos atskaičius leidžiamus atskaitymus. Deklaruojamo nekilnojamojo turto ploto vieneto normatyvinę vertę nustato ir savo interneto svetainėje skelbia Nekilnojamojo turto registro tvarkytojas pagal kiekvienų metų sausio 1 dienos vidutines nekilnojamojo turto rinkos vertes Lietuvos miestuose, savivaldybių centruose ir kitose savivaldybių teritorijose. Nustatant asmenų ir šeimų teisę į paramą išsinuomoti, į asmenų ir šeimų turtą ir pajamas neįskaitomos gautos (negrąžintos) paskolos ar jų dalys. Vadovaujantis Įstatymo 20 straipsnio 5 dalies 4 punktu, socialinio būsto nuomos sutartis nutraukiama, jeigu asmuo ar šeima

pasibaigus kalendoriniams metams, iki kitų metų gegužės 1 dienos, arba dėl svarbių priežasčių (ligos, kai asmuo gydomas stacionare, sužalojimo, nėštumo, likus 70 kalendorinių dienų iki gimdymo, gimdymo ir praėjus 56 kalendorinėms dienoms po gimdymo (komplikuoto gimdymo atveju arba gimus dviem ir daugiau vaikų – 70 kalendorinių dienų), dėl savivaldybės, kurios administracijai pateikė prašymą suteikti paramą būstui išsinuomoti, teritorijoje paskelbtos epidemijos, stichinės nelaimės arba nelaimingo atsitikimo, dėl šeimos narių ar artimųjų giminaičių mirties, priežiūros ar slaugymo, dėl sulaikymo, suėmimo, arešto atlikimo, dėl Karo prievolės įstatyme nustatytų pareigų vykdymo) iki kitų metų birželio 1 dienos nepateikė turto (įskaitant gautas pajamas) deklaracijos Gyventojų turto deklaravimo įstatyme nustatyta tvarka. Iš nurodytų įstatymo nuostatų akivaizdu, kad asmuo (šeima), siekiantis patvirtinti savo teisę gyventi socialiniame būste, privalo kasmet deklaruoti turimą turtą ir pajamas bei pateikti Metinę gyventojo (šeimos) turto deklaraciją. Pareiga teisės aktų nustatyta tvarka deklaruoti turimą turtą bei pajamas yra nustatyta ir su nuomininkais sudarytose socialinio būsto nuomos sutartyse.

Būstų, įtrauktų į Vilniaus miesto savivaldybės būsto fondo ir Savivaldybės socialinio būsto fondo sąrašus, nuomos sąlygas ir tvarką reglamentuoja Vilniaus miesto savivaldybės būsto ir socialinio būsto išnuomojimo ir naudojimo tvarkos aprašas, patvirtintas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos 2019 m. rugsėjo 11 d. sprendimu Nr. 1-223 „Dėl Vilniaus miesto savivaldybės būsto ir socialinio būsto išnuomojimo ir naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (toliau – Aprašas). Socialinio būsto nuomos tvarką bei sąlygas reglamentuoja Aprašo III skyrius. Pastebėtina, kad minėtame Aprašo skyriuje yra detalai reglamentuojama asmenų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, įrašymo į Asmenų ir šeimų, turinčių teisę į socialinio būsto nuomą, sąrašą tvarka bei sąlygos, tačiau nereglamentuojama asmens (šeimos), jau besinuomojančių socialinį būstą, teisė į šio būsto nuomą patvirtinimo tvarka.

Įmonė patikėjimo teise valdo, administruoja ir prižiūri Savivaldybės gyvenamąsias bei negyvenamąsias patalpas, skirtas gyventojams naudotis kaip pagalbinėmis patalpomis, turėdama tam būtinus įgaliojimus, tikrina duomenis, patvirtinančius nuomininkų (asmenų ir šeimų) teisę į socialinio būsto nuomą. Vadovaudamasi Socialinių reikalų ir sveikatos departamento Socialinės paramos skyriaus ir Savivaldybės įmonės „Vilniaus miesto būstas“ socialinio ir savivaldybės būsto nuomos ir administravimo funkcijų tvarkos aprašo, patvirtinto Savivaldybės administracijos direktoriaus 2018-04-10 įsakymu Nr. 30-1168/18, nuostatomis, Įmonė vykdo socialinio būsto nuomos sutarčių kontrolę, surenka ir tikrina socialinio būsto nuomininkų duomenis teisei į socialinį būstą nustatyti. Asmenų ir šeimų teisė į socialinio būsto nuomą nustatoma (patvirtinama) Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu.

Pagal 2021-09-30 duomenis, tiriamuoju laikotarpiu buvo patvirtinta 1 598 asmenų (šeimų) teisė į socialinio būsto nuomą¹.

Atvejai, kada nustatant (tvirtinant) asmens (šeimos) teisę į socialinio būsto nuomą, pasireiškia korupcijos pasireiškimo tikimybė ir rizikos veiksnių, įtakančių korupcijos riziką, nustatymas.

Teisės į socialinio būsto nuomą nustatymo tvarka nėra reglamentuota ir atsakingas įmonės darbuotojas, renkantis ir tikrinantis asmenų ir šeimų (socialinio būsto nuomininkų) pateiktus ir teisės aktų reikalavimus atitinkančius dokumentus bei duomenis teisei į socialinio būsto nuomą nustatyti, gali veikti savo nuožiūra.

Kaip jau buvo minėta aukščiau, nei Įstatyme, nei Apraše nėra reglamentuojama asmenų ir šeimų teisės į socialinio būsto nuomą patvirtinimo tvarka. Asmenų ir šeimų teisė į socialinio būsto nuomą nustatoma (patvirtinama) Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu, o asmenų (šeimų), kurių teisė į socialinio būsto nuomą yra tvirtinama, sąrašą parengia atsakingas įmonės darbuotojas. Kadangi teisinis reguliavimas nenustato įmonės darbuotojo (-ų) veiksmų renkant bei tikrinant asmenų (šeimų) pateiktus dokumentus bei duomenis, įmonės darbuotojas gali veikti savo nuožiūra, kas sąlygoja galimo piktnaudžiavimo, įvairių neatitikimų bei žmogiškosios klaidos atsiradimo tikimybę.

Siekiant nustatyti, kokius veiksmus atlieka atsakingi įmonės darbuotojai, siekdami patikrinti, ar asmenys (šeimos), besinuomojantys socialinį būstą, turi teisę į šio būsto nuomą, buvo vykdoma penkių įmonės darbuotojų, vykdančių minėtą funkciją, veiksmų stebėseną (pridedama). Nustatyta, kad visi atsakingi įmonės darbuotojai tikrina:

-socialinės paramos šeimai informacinėje sistemoje (toliau – SPIS) Gyventojų registrą (informaciją apie šeimos sudėtį; ar asmuo/šeima yra deklaravę gyvenamąją vietą Vilniaus m.);

-SPIS VMI Metinę gyventojų (šeimos) turto deklaraciją FR0001 už praėjusius kalendorinius metus (jei yra šeima (žmona, vyras, vaikai) teikiama šeimos deklaracija bei privalomai deklaruojamos visų šeimos narių, įskaitant nepilnamečius vaikus 18 metų, pajamos ir turtas: jei vienas iš tėvų su nepilnamečiais vaikais, teikiama šeimos deklaracija, privalomai deklaruojamos mamos ar tėvo bei vaikų pajamos ir turtas. Jei šeimoje yra pilnamečių asmenų, pilnametis asmuo privalo teikti atskirą gyventojų deklaraciją). Taip pat tikrinama kiekvieno pilnamečio šeimos nario šeiminė padėtis (patikrą atlieka, kad nustatytų, kokia deklaracija turi būti pateikta). Registrų centro duomenų bazėje tikrinamas turtas pagal fizinį asmenį (visų šeimos narių). Nustačius, kad asmuo turi nekilnojamojo turto, atliekama vidutinė rinkos vertės paieška pagal unikalų daikto numerį.

¹ Asmenų skaičius yra didesnis, nes šeima sąrašuose yra fiksuojama kaip vienas vienetas.

Kartu nustatyta, kad ne visi atsakingi Įmonės darbuotojai tikrina SPIS Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos duomenų bazėje informaciją apie asmenų darbingumo lygį. Tai atliekama pagal poreikį (tik tuo atveju, jeigu turi nuosavybės teisę gyv. patalpas, kurio plotas viršija įstatyme nustatytus ploto normatyvus²).

Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktuose aiškiai neįtvirtinti procesai, pavyzdžiui, kokie asmenų (šeimų) duomenys tikrinami privalomai visais atvejais, gali susidaryti sąlygos korupcijos pasireiškimo tikimybei.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina inicijuoti teisinio reglamentavimo pakeitimus, kuriuose būtų aiškiai numatoma, kokie asmenų (šeimų) duomenys turi būti surinkti ir patikrinti, kokios duomenų bazės tikrinamos.

Atsakingo Įmonės darbuotojo, renkančio ir tikrinančio asmenų ir šeimų (socialinio būsto nuomininkų) pateiktus ir teisės aktų reikalavimus atitinkančius dokumentus bei duomenis teisei į socialinio būsto nuomą nustatyti, veikla nepakankamai kontroliuojama.

Asmenų ir šeimų teisė į socialinio būsto nuomą nustatoma (patvirtinama) Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu, o asmenų (šeimų), kurių teisė į socialinio būsto nuomą yra tvirtinama, sąrašą parengia atsakingas Įmonės darbuotojas, patikrinęs aukščiau išdėstytus duomenis. Įmonės atsakingas darbuotojas (vyr. specialistas), patikrinęs aukščiau nurodytus duomenis, asmenų (šeimų), kuriems turėtų būti patvirtinta teisė į socialinio būsto nuomą, sąrašą prieš teikiant Savivaldybės administracijos direktoriui tvirtinti, teikia Įmonės Nuomos teisinių santykių nagrinėjimo komisijai. Kadangi Įmonės atsakingas darbuotojas (vyr. specialistas) yra patikrinęs aukščiau nurodytus duomenis, minėta komisija nebeatlieka sąraše esančių asmenų (šeimų) dokumentų antrinės patikros, analizės bei vertinimo. Tokiu būdu asmens (šeimoms) teisė į socialinio būsto nuomą patvirtinimas priklauso vien nuo dokumentus tikrinusio atsakingo Įmonės darbuotojo. Papildomos kontrolės nebuvimas gali sąlygoti ne tik piktnaudžiavimą, tačiau ir nepasaugo nuo žmogiškosios klaidos (juo labiau įvertinus tikrinamų asmenų (šeimų) skaičių) atsiradimo.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina:

- *inicijuoti teisinio reglamentavimo pakeitimus, numatančius, kaip vykdoma šių procesų kontrolė, kuri padėtų išvengti piktnaudžiavimo, taip pat galimų klaidų ir bet kokių neatitikimų;*

² Neįgaliam asmeniui įstatymas nustato didesnio ploto normatyvą.

- *periodiškai atlikti surinktų duomenų patikrinimus atrankos būdu, pvz., patikrinti 10 proc. asmenų (šeimų), esančių atsitiktine tvarka atrinkto atsakingo Įmonės darbuotojo parengtame sąraše.*

Teisės į socialinio būsto nuomą tvirtinimo tvarka yra neautomatizuota

SPIS programoje neegzistuoja modulis užtikrinantis asmenų (šeimų), turinčių teisę nuomotis socialinį būstą, automatizuotą atrankos procesą, t. y. nėra galimybės suvedus į programinę sistemą asmens (šeimoms) duomenis, atlikti automatinę šių asmenų atitikimo Įstatymo nuostatomis atranką, pagal kurią atsakingas Įmonės darbuotojas parengtų (suformuotų) sąrašą asmenų (šeimų), kuriems turėtų būti patvirtinta teisė į socialinio būsto nuomą.

Dėl šios priežasties atsakingiems Įmonės darbuotojams yra sudaroma galimybė veikti savo nuožiūra, kas dėl žmogiškojo veiksnio gali sąlygoti neteisėtus ar klaidingus veiksmus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, siūlytina ieškoti papildomų programinių galimybių automatizuoti teisės į socialinio būsto nuomą tvirtinimo procesą, tokiu būdu sumažinant su žmogiškuoju veiksmu susijusias klaidas ir galimą korupcijos riziką, kai tvirtinama teisė į socialinio būsto nuomą asmenims (šeimoms).

Išvada

Atlikus korupcijos pasireiškimo tikimybės analizę ir įvertinus tai, kad korupcinio pobūdžio veiksmų tvirtinant asmenų (šeimų) teisę į socialinio būsto nuomą nebuvo užfiksuota, konstatuotina, kad minėtoje srityje korupcijos pasireiškimo tikimybė yra nedidelė, nors ir egzistuoja tam tikri rizikos veiksniai.

Direktorius

Tadas Balsevičius

Agnė Urnavičienė, tel. 8-5 2779 090, el. paštas agne.urnaviciene@vmb.lt

SĮ „Vilniaus miesto būstas“
Švitrigailos g. 7, Vilnius
Įmonės kodas 124568293
PVM kodas LT245682917

AB bankas „Swedbank“, 7300
LT02 7300 0100 0055 8740
AB SEB Vilniaus bankas, 70440
LT42 7044 0600 0147 1996

(8 5) 277 9090
(8 5) 2337 637
info@vmb.lt

www.vmb.lt